

det aktuelle tyske fjendebillede:

UDLÆNDINGE, UNGE, KRIMINELLE

*Et interview med Freerk Huisken
fra Freies Radio Stuttgart.*

Oversættelse: Dann Simonsen

I undergrundsbanen i München formaner en pensioneret lærer to unge: De skal slukke deres cigaretter. Derefter banker de ham, så han ryger på hospitalet. Hændelsen bruges i den aktuelle valgkamp af Hessens ministerpræsident Roland Koch, der kræver en skærpelse af lovgivningen over for voldelige unge. De skal som hovedregel straffes som voksne. Andre politikere svarer, at skærpede straffe ikke afholder nogen fra at udøve vold. Disse politikere foreslår en pædagogisk indsats over for de unge i stedet for fængsling.



Freerk Huisken,
pædagogik-
professor ved
Universitetet i
Bremen.



Overvågningsbillede fra undergrundsbanen af et voldeligt overfald

Hr. Huisken, vi har lagt mærke til, at den politiske diskussion af hændelsen i München aldrig beskæftiger sig med de mulige årsager til de unges voldsmænds handlinger. I stedet for siges der for det meste: De er forrykte og har ingen respekt for andre. Hvilken grund ser De til de unges voldelige adfærd?

Huisken: Jeg er ikke enig i Deres vurdering. Både i forhold til den offentlige forargelse over de seneste års brug af vold i skolen (skyderier i Tyskland og USA) og også i forhold til udlændingehadet, som R. Koch for ni år siden brugte til at føre valgkamp mod muligheden for at opnå statsborgerskab, er der sket en del forandringer eller ligefrem radikaliseringer af den måde, som offentligheden og det politiske system behandler grovheder fra unges og udlændinges side på. For det første får jeg øje på, at "ungdomsvold" som i tilfældet i München – det har selvfølgelig allerede været antydnet – er blevet til "ungdomskriminalitet". Det vil sige, det eneste (eller det primært) interessante ved sagerne bliver, at de udgør en lovovertrædelse, en forseelse mod retsordenen. Ungerne er på forhånd stemplet som kriminelle. Og derfor

bliver debatten for det andet uden videre til et spørgsmål om, hvordan man med retens hjælp kan fjerne dem fra samfundet: udvisning, indespærring, anbringelse i "opdragelses"-lejre. Tidligere benyttede man sig i første omgang af psykologiske, socialpædagogiske eller pædagogiske initiativer, før statsmagten så til sidst også supplerede dette pædagogiske arbejde direkte over for gerningsmanden. Nu drejer det sig kun om spørgsmålet, hvordan og på hvilket retsgrundlag der skal slås til. For det tredje bliver unge med udenlandsk baggrund – billederne fra undergrundsbanen fylder rigeligt i folks bevidsthed – nu udnævnt til at være en sikkerhedsrisiko for Tyskland. Når Gauweiler (parlamentsmedlem for CSU) formaner, at Tyskland ikke alene bør forsvares i Afghanistan men også i de tyske undergrundsbaner, så beskriver han et scenarie, hvor tyske borgere ikke mere kan være i sikkerhed for udlændinge i deres eget hjemland (!). Forbi er den tid, hvor man – kun – klagede over, at "båden er fuld" og at udlændingene "stjæler arbejdspladser". Nu er arbejdsløse unge af udenlandsk herkomst tæt på indenrigsminister Schäubles ynd-

lingstema, terrortruslen, der gør Tyskland usikkert. Og hvis de så også skælder ud på de "lorte tyskere" – men i den forbindelse ikke ønsker at kende forskel på de egentlige gerningsmænd og medløberne – så ved hver eneste af de super gode tyskere, at de er i deres gode ret, ligesom nynazisterne, der altid har betragtet enhver udlænding som en "fare for Tyskland".

For det fjerde – og dermed kommer jeg til Deres spørgsmål – bliver de såkaldte miljøer, som disse unge kommer fra, omtalt i helt usminkede vendinger: Gerningsmændene med deres nu i sig selv "mistænkelige indvandrerbaggrund" – afhængigt af sammensætningen af TV-panelet må man også godt nævne tyske bøller – stammer fra ødelagte familier, som hører til samfundets tabere, til det nederste lag af fattige og hvor der også bliver brugt vold. Disse unge er ifølge statistikken – ikke helt tilfældigt – tabere i skolesystemet, mangler lærepladser og skriver "pusher" eller "på mindsteløn" på sedlen over fremtidige ønskejobs (se debatten om Rütli-skolen i Berlin). Disse sammenhænge præsenteres som henvisninger til årsager eller forhold, der er ansvarlige for brutaliteterne. Og det mener jeg også, at der er noget om: Ikke, at der skulle eksistere en automatik, ikke at børn er uforanderligt determineret af deres sociale baggrund, ikke at unge, der får bank i familien, tvangsnødvendigt bliver til voldsmænd... . De har deres grunde til hvert eneste overgreb, ethvert slagsmål anstifter de bevidst med vilje og egne motiver. Men at tabere, læs: mennesker, som samfundsmæssigt er blevet gjort til tabere, også finder på at stille sig op for at bevise for sig selv og resten af verden, at de ikke er det "udskud", som skolen, arbejdsmarkedet og udlændingepolitikken har gjort dem til, men at de er "seje fyre", som "ikke finder sig i noget", som ser den særlige værdi af deres egen person i udøvelsen af fysisk overlegenhed og følger det højreorienterede ideal, at styrke giver ret – det er jo det, der forklarer den slags handlinger. Altså: Også denne sammenhæng eksisterer foruden de "berigelsesforbrydelser", som jo ikke helt tilfældigt er udbredt blandt folk, der ikke ejer noget. Som sagt

findes det imidlertid kun, når de unge ren-der rundt med den psykologiske anerkendelsesmani i hovedet, inklusive alle over-gange til fascisme. Naturligvis kan erfaringerne også behandles anderledes: Jeg har altid fået klø som barn, og det har ikke bevirket andet hos mig end smerter og vrede.

Det mærkværdige er, at alle disse politikere, forskere, TV-folk og også pædagoger, som er helt på det rene med disse sammenhænge, ikke gør sig de fjerneste overvejelser i retning af at kræve disse forhold afskaffet. Den gængse snak om, at "man ikke kan nøjes med at behandle symptomerne, men må tage fat i årsagerne", kan de sagtens finde på at komme med, men de netop omtalte årsager til eller grundlag for volden, nævner de ikke med et ord: Det falder dem hverken ind at hjælpe disse familier ud af fattigdommen eller at udstyre de unge med rigelig uddannelse, og det falder dem slet ikke ind at gøre en ende på den systematiske politiske udstødelse af udlændinge. Det ville jo ellers være det, der – ifølge deres egen bedømmelse – ville hjælpe dem videre: Familier uden materielle bekymringer, hvor det hele derfor også foregår mere fornuftigt, hvor børnene får mulighed for at lære noget for alvor og fatte verden og dens indretning, og hvis pas og hudfarve der ikke er nogen, der tager anstød af. Det ville fjerne grundlaget for "ungdomskriminaliteten"! Det er ingen stor gåde, hvorfor der ikke er nogen, der kommer på den tanke. Det ville kræve, at de, der har magten på disse kanter, sagde farvel til de grundlæggende principper i den demokratisk-kapitalistiske samfundsorden: fra den nationale sortering i ind- og udlændinge, fra den økonomiske sortering i privatejere og ejendomsløse og også fra skolesystemets sortering af eleverne i studieberettigede og 9.klasses analfabeter. Og det indgår overhovedet ikke i deres hensigter. Deres henvisning til "årsagerne" er snarere et forsøg på at skyde skylden på forældrene eller bebrejde politikerne, at deres udvisningspolitik er for blød. Som sædvanlig bliver årsager behandlet som et spørgsmål om skyld: Politikerne beklager for små politistyrker og anklager Roland Koch for, at domstole-

ne i netop hans forbundsstat Hessen er for længe om domfældelser o.s.v.

Offentligheden reagerer med bestyrtelse. Dens afsky for handlingen i München bliver af nogle brugt som anledning til at kræve højere straffe, stikord "nul-tolerance", andre konstaterer, at de unge mangler opmærksomhed, og kræver pædagogisk omsorg for gerningsmændene. Hvorfor reagerer offentligheden sådan, og hvad synes De om de to diagnoser fra de to sider?

Huisken: Snakken om den manglende opmærksomhed er virkelig ikke et hit for tiden. "Nul-tolerance" har større succes: udvisning, indespærring og anbringelse i lejre er de konsekvenser, som er bragt ind i debatten – og ikke kun fra Roland Kochs side. Man skal bare holde sig til spørgsmålet, om den eksisterende ungdomsstrafferet er tilstrækkelig for "nul-tolerance"-strategien eller om den skal skærpes, om unge på 18 skal dømmes efter de voksnes strafferet, om "opdragelses"-lejre har større udsigt til succes end ungdomsfængsel, om en tur i spjældet er mere afskrækkende end en betinget dom, om "Schnupperknast" (anbringelse uden for hjemmet i en slags internat eller kostskole) giver noget o.s.v. Man skal kun gøre sig tanker, der er varianter over statsmagtens afstraffelse af unge voldsmænd. Endnu mere: Midlet mod de unges vold bliver i tiltagende grad og især i den løbende offentlige debat set ene og alene i statslig magtanvendelse. Den retstatligt autoriserede og suveræne statsmagt skal slå til mod uautoriseret og dermed kriminaliseret ungdomsvold. To former for vold. Den ene betragtes som kriminel, den anden som legitim eller ligefrem som borgerbeskyttelse, og derfor regnes den slet ikke for at være vold – selv om enhver ved, at der eksisterer et monopol på voldsanvendelse. Og så kan billederne fra undergrundsbanen i München endda snildt sammenlignes med billeder af uniformerede voldsudøvere, der forfølger venstreorienterede demonstranter, behandler folk uden togbillet brutalt eller knebler, sparkes og slæber mistænkelige udlændinge hen ad jorden... På den måde lærer den – inden- eller udenlandske – ungdom, at vold kun er forbudt for dem, der ikke

disponerer over overlegen magt. Og det bider de mærke i.

Et par ord mere om "opdragelses"-lejrene¹⁾ med deres militære eksercits. Deres fortalere henviser til deres succes. I den forbindelse vil jeg først og fremmest anføre noget om kriteriet for succes, og for det andet vil jeg kort beskæftige mig med spørgsmålet om, hvordan denne specielle form for succes skal forklares. Deres succes måles på baggrund af, hvor mange af de unge fra disse lejre, der får "tilbagefald". Det er altså et kriterium, der udelukkende vurderer "opdragelses"-successen efter, om de unge bliver kriminelle igen. Hvad disse unge så i øvrigt render og laver ude i "friheden", hvad der foregår i hovedet på dem, hvilke muligheder de har for at organisere deres liv efter lejren, og hvilke forestillinger de gør sig om dette, er mindre interessant. Bare de ikke igen slår pensionister, udlændinge eller hjemløse ned. Denne selvfølgelighed, som det jo egentlig er, udgør det ret beskedne succeskriterium for den form for "opdragelse", der finder sted i lejrene. Men den passer også godt til det, som jeg sagde før: Formålet er på ingen måde at vende op og ned på forholdene, så en stor del af de unge ikke lander på en løbebane som tabere og aldrig kommer væk fra den igen. De skal derimod have selvdisciplin nok til selv at tackle deres stilling som tabere. Det er det eneste, det drejer sig om! At være fattige, men ordentlige – d.v.s. ikke kriminelle og ikke NPD-vælgere. Hvis det kan opnås, så er politikere og pædagoger tilfredse. Det er det, de ønsker af disse befolkningsgrupper, der helt fra første færd er udelukket fra samfundets rigdom.

Det hævdes, at kvoten af dem, der plumper i igen, rent faktisk er relativt lav blandt dem, der har været i lejrene – naturligvis henviser alle til forskellige statistikker. Det siges, at de unge kriminelle "deltager med begejstring", altså går engageret op i eksercitsen, chikanen, den ubetingede underkastelse under regler og autoriteter og den kropslige disciplin, til de er ved at falde om. (TV-klippene af armbøjninger i mudderpølen har man jo set.) Hvordan det? Hvordan kan det være, at netop de opvoksede "tabere" pludselig

finder behag i ret brutal underkastelse, som de selv er ofre for, når de ellers på gaden eller i skolen gør alt, hvad de kan, for at fremstille sig selv som de største, stærkeste og flotteste? Mit svar lyder: Netop derfor! Det princip, som de hylder på gaden, i undergrundsbanen eller i skolegården, når de banker andre sønder og sammen, er nemlig det samme som det, der praktiseres med statens velsignelse i disse militaristiske lejre: Når de underkastes nådesløs eksercits, så ønsker disse unge at bevise over for de andre "soldaterkammerater", hvor meget smerte, ydmygelse og straf de kan udholde; at de ikke holder op, men at de tværtimod hører til dem, der – hvad var det, man sagde engang – er "hårde som Krupp-stål"; kort sagt, at de er noget, hvis de usvækket kan gennemføre lejren. Det fascistiske ideal, som de i forvejen render rundt med, det brutale ideal om den styrke, som for alvor udgør (tyske) menneskers (mænds) værdi, bringes nu til anvendelse over for dem som opdragelseskoncept. Og det er der mange, der godt kan lide!

Den "lære", som unge har draget, når de – som TV-journalist Anne Will fortæller – først har været i ungdomsfængsel og fået "indsigt", er strikket sammen på cirka samme måde. Det eneste, som de har "indset", er nemlig, at der findes en magt, som de i sidste instans ikke kan stille noget op imod, som simpelthen kan bryde deres vilje ved at spærre dem inde. At bøje sig for overmagten er indholdet i denne lære. Og det er naturligvis ensbetydende med budskabet til andre af deres slags: "Drop nu det brutale idioti, det kan ikke betale sig, det er under alle omstændigheder jer, der trækker det korte strå!" Deres sociale og materielle situation, som de bedriver deres "idioti" ud fra, er dermed i princippet accepteret. Nu skal man glæde sig, hvis man i det mindste får en læreplads, hvor man bliver chikaneret af mester, eller får et 1€-job, hvor man får lov til at feje lageret hos OBI-byggemarkedet.

De, der stadig satser på pædagogik og opmærksomhed, ønsker i øvrigt bare at opfylde det samme formål med en anden metode: Det kaldes helt officielt for opdragelse til "frustrationstolerance". Man skal

udholde den frustration, som man oplever i skolen og på jobbet, på gaden, i familien og på arbejdsmarkedet. Og til det formål skal man tillægge sig en selvbevidsthed, som hele tiden hvisker til en, at man trods sin placering som samfundsmæssigt "socialaffald" er et værdifuldt menneske, en sej fyr og under alle omstændigheder helt OK. Man skal bare ikke overdrive det dér med selvbevidstheden. Det vigtigste ved selvbevidsthed er nemlig som bekendt selvdisciplinen.

I Deres bøger peger De igen og igen på, at opdragelsen af unge mennesker til selvbevidste konkurrenter er grunden til, at de bliver voldelige. Fordi unge mennesker har besluttet sig for at sætte sig igennem mod andre, er der mange af dem, der ikke griber til skolebøgerne for at få bedre karakterer men til vold som midlet til at demonstrere de andres underlegenhed. Hvorfor opdrages unge mennesker på trods af disse ubehagelige konsekvenser til konkurrenter?

Huisken: Det er slet ikke "på trods af disse ubehagelige konsekvenser", at de bliver opdraget til konkurrenter. Den sammenhæng, som de henviser til, står slet ikke klart for konkurrencens organisatorer, kontrollanter, pædagoger og dens videnskabelige spytslikkere. Konkurrencen betragtes som indbegrebet af frihed. Man siger jo, at i "den fri markedsøkonomi" kan enhver bringe det til noget, hvis man bare anstrenger sig nok. Det gælder stadig væk: Enhver er sin egen lykkes smed. Og: konkurrence sætter skub i forretningen. Til nød bliver visse konkurrencemetoder undertiden stemplet som overdrevne, fordi de angiveligt ikke hører til den egentlige konkurrence, men derimod skyldes en såkaldt albuementalitet. Hvad konkurrence rent faktisk er, har de ansvarlige ingen anelse om, og de er heller ikke interesseret i at vide det: at der er den lille hage ved historien om "lykken", som alle selv smeder, 1) at alle midler til lykkefabrikationen er fastlagt på forhånd og uden undtagelse koncentrerer sig om at tjene penge; 2) at det slet ikke er den enkeltes ydelse, der afgør pengeindtægterne, men derimod antallet af arbejdspladser, som virksomhederne tilbyder – og kun

så længe det er profitabelt for dem selv – hvilket ikke betyder noget godt for de tjente penge; 3) at enhver er nødt til at smede sin egen lykke imod alle de andre, som er ude på det samme, og at enhver succes i skolen, på markedet eller på jobbet betyder, at man er nødt til at bestride de andres ret til deres ”lykke”; og 4) at resultatet af konkurrencen for længst står fast, allerede før man bliver kastet ud i den, at det fx i skolen på forhånd er givet, at flertallet af skolepligtige hører til skoletaberne, der er udelukket fra videregående uddannelse og studium. Indlæringskonkurrencen går kun ud på at kæmpe mod skolekammeraterne om, at man ikke selv kommer til at høre til skoletaberne. Men specielt for indvandrerbørnene – for nu at komme tilbage til dem – er det ofte umuligt alene af den grund, at de mangler de gyldige forudsætninger på disse kanter for i det hele taget at deltage i konkurrencen: sprogkundskaber etc.

Derfor: Opdraget bliver man i og for konkurrencen, eftersom alle de allerede nævnte politiske, økonomiske og sociale

sorteringsprocesser i kapitalismen fuldbyrdes via den. Det er nu engang det, der udgør det produktionsforhold, som politiken forvalter og forsvarer indadtil og udadtil. Og da det nu engang er en del af konkurrencen, at den spytter en masse tabere ud, bør det ikke undre, at der igen og igen er børn og unge under disse forhold, der kommer på den – ret idiotiske – idé selv at skaffe sig deres egne succesoplevelser hinsides den etablerede konkurrence; naturligvis med de – forholdsvis beskedne – (magt)midler, som de har til rådighed og som de finder yderst indlysende: De skaffer sig respekt via deres fysik. ”Jeg ville også prøve at være den seje”, erklærede en ung børnemishandler i retten til repræsentanterne for den overlegne magt, der netop gjorde sig parat til at lade ham få deres magt at føle.

NOTE:

1. „Erziehungs-Camps” lyder endnu værre i Tyskland med den nazistiske fortid. Det er dog de amerikanske ”boot camps”, der danner forbillede for CDU/CSU’s ønsker om at indføre noget tilsvarende i Tyskland.

